

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародного і європейського права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

 Віталій СЕРЬОГІН

«31» Серпня 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Правове регулювання соціальної сфери в ЄС

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
галузь знань:	29 Міжнародні відносини
спеціальність:	293 Міжнародне право
освітньо-професійна програма	Міжнародне право
вид дисципліни:	вибіркова
факультет:	юридичний

2023/2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету

«31» серпня 2023 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Передерій Олександр Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного і європейського права

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету

Протокол від «31» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри
міжнародного і європейського права

Тетяна СИРОЇД

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 293 Міжнародне право

Гарант освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Міжнародне право»
кандидат юридичних наук, доцент

Ліна ФОМІНА

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від «31» серпня 2023 року № 1

Голова науково-методичної комісії

Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Правове регулювання соціальної сфери в Європейському Союзі» відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалавра, спеціальності 293 Міжнародне право.

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Правове регулювання соціальної сфери в Європейському Союзі» є формування у студентів як майбутніх висококваліфікованих спеціалістів необхідного базису знань про правову основу, цілі, принципи та напрями заходів соціальної політики, які розробляються і втілюються інституційним механізмом Європейського Союзу.

1.2 Основними завданнями навчальної дисципліни є формування таких професійних компетенцій:

— усвідомлення соціальної значущості майбутньої юридичної професії, оволодіння достатнім рівнем професійної правосвідомості, вияв високої громадянської свідомості (ЗК-11);

— здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями про державно-правові явища і основи соціальної політики Європейського Союзу (ЗК-3);

— вироблення негативного ставлення до гендерної та інших видів дискримінації (ЗК-13);

— здатність адаптувати знання про державу і право в новій ситуації, а також застосувати їх у професійній діяльності (ПК-10);

— здатність кваліфіковано і професійно вирішувати завдання професійної діяльності у межах конкретної предметної області, зокрема, реалізації заходів соціальної політики (ПК-2);

— здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства у сфері державного будівництва, розвитку соціальної сфери (ЗК-14).

1.3. Кількість кредитів - 5

1.4. Загальна кількість годин -150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Правове регулювання соціальної сфери в Європейському Союзі» передбачає оволодіння слухачами базовими положеннями установчих договорів Європейського Союзу, положення яких регламентують розвиток соціальної сфери. Крім цього, зміст навчальної дисципліни містить аналіз основних форм організаційно-правового забезпечення реалізації заходів соціальної політики держав-членів Європейського Союзу з питань соціального забезпечення та розвитку соціальних програм.

Нормативна / за вибором за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	
Семестр	
8-й	
Лекції	
30 год.	
Практичні, семінарські заняття	
30 год.	
Самостійна робота	

90	134 год.
Індивідуальні завдання	
Контрольна робота	
1	1
Форма контролю	
Екзамен	

1.6. У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні набути таких предметних компетентностей: ПК -2, ПК- 3, ПК – 4, ПК-8, ПК – 10, ПК – 11, ПК – 13, ПК-15, ПК-16 та досягти таких програмних результатів: ПРН -2, ПРН – 3, ПРН – 4, ПРН – 8, ПРН – 10, ПРН – 11, ПРН – 13, ПРН – 19, ПРН -20 відповідно до ОПІ (http://law.karazin.ua/resources/doks/1-0_293_op_bak_2020.pdf)

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття, структура та основні характеристики соціальної політики Європейського Союзу

Категорія «соціальна політика Європейського Союзу» у доктрині права Європейського Союзу. Широке та вузьке значення категорії «соціальна політика Європейського Союзу» . Цінність використання категорії «соціальна політика Європейського Союзу» для юриспруденції.

Історичні аспекти формування політики ЄС у соціальній сфері. Етапи розвитку соціальної політики ЄС. Сучасний стан політики ЄС у соціальній сфері.

Тема 2. Основні складові компоненти політики ЄС у соціальній сфері

Складові компоненти соціальної сфери Європейського Союзу: а) політика у сфері праці та працевлаштування; б) політика у сфері сприяння організації діяльності профспілок; в) гарантії у сфері оплати праці; г) регламентація правового статусу трудящих-мігрантів; д) розвиток інноваційних потужностей ринку праці; е) запобігання дискримінації; ж) політика у сфері охорони материнства і дитинства.

Тема 3. Правове регулювання соціальної сфери Європейського Союзу

Загальна характеристика нормативної основи регулювання соціальної сфери.

Установчі договори Європейського Союзу: Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 р. та Договір про функціонування Європейського Союзу у редакції Лісабонського договору 2007 р. Хартія основних прав Європейського Союзу від 07.12.2000 р.,

Законодавчі акти Європейського Союзу з питань соціальної політики: Соціальні хартія ЄС 1989 р. (Хартія основних соціальних прав робітників), Договір з соціальної політики 1991 р., Європейська стратегія зайнятості 1997 р.; Європейський пакт зайнятості 1999 р., Лісабонська стратегія глобальної конкурентоспроможності через економічне оновлення та поліпшення в соціальній сфері 2000 р..

Тема 4. Політика Європейського Союзу у сфері формування стандартів забезпечення рівних соціальних прав громадян

Хартія основних соціальних прав робітників 1989 р. (скорочено – «Соціальна хартія»). Інститут «моральних зобов'язань» держав ЄС задля гарантувати певних соціальних прав громадянам держав ЄС. Гарантування вільного ринку праці, фахової підготовки, забезпечення рівних умов праці та однакових можливостей.

Договір з соціальної політики 1991 р. Особливий режим застосування договору у Британії.

Тема 5. Політика Європейського Союзу у сфері забезпечення гарантій зайнятості

Європейська стратегія зайнятості 1997 р. Складові стратегії: «entrepreneurship» (підприємницькі якості) — готовність до створення нових робочих місць за рахунок скорочення трудових затрат, які не мають відношення до зарплати та інших форм податкового навантаження зайнятості; «employability» (відповідність вимогам найму) — сприяння громадянам в отриманні ними додаткових якостей, умінь, які сприятимуть отриманню роботи; «adaptability» (адаптивність) — вплив на підприємства та індивідів засобами податкового стимулювання; «equal opportunities» (рівність можливостей) — сприяння участі жінок у ринку праці, інтеграція інвалідів до трудового життя.

Європейський пакт зайнятості 1999 р. та його реалізація. Політика посилення інноваційної спроможності і ефективності ринку праці та ринків товарів, послуг і капіталів (Кардифський процес). Складові політики: координування економічної політики та поліпшення ефективності взаємодії між зростанням заробітної плати та валютною, бюджетною та фінансовою політикою шляхом макроекономічного діалогу, спрямованого на збереження динаміки без зростання інфляції (Кельнський процес) подальший розвиток і запровадження скоординованої стратегії зайнятості для поліпшення ефективності ринків праці шляхом підвищення рівня зайнятості, розвитку підприємництва, пристосування бізнесу та найманих працівників до нових умов, а також рівних можливостей для чоловіків і жінок у працевлаштуванні (Люксембурзький процес).

Тема 6. Управління соціальною сферою у світлі підвищення глобальної конкурентоспроможності ЄС

Основні орієнтири соціальної політики ЄС у світлі підвищення глобальної конкурентоспроможності: подовження трудового життя, введення безперервного навчання відповідно до завдань економічної реструктуризації; реформування системи соціального захисту; заохочення соціальної інтеграції; надання батькам свободи у визначенні кількості дітей у сім'ї; розвиток імміграційної політики.

«Метод відкритої координації» як метод формування європейських уявлень про цілі в сфері політики зайнятості. Рекомендації Європейської Комісії та Європейської Ради з питань зайнятості.

Тема 7. Основні напрями соціальної політики ЄС у сучасний період

Пріоритети соціальної політики ЄС у сучасний період: зняття обмеження на доступ до кваліфікованої роботи за національним громадянством; визнання права всіх робітників-мігрантів на рівну оплату за рівний труд чоловіків і жінок, прагнення гармонізувати національні системи страхування, розвиток діалогу між трудом і капіталом; введення наднаціонального режиму, який уточнював, за яких умов соціальні виплати, отримані в рамках однієї національної системи можуть бути конвертованими та експортованими в рамках ЄС, правил гармонізації стандартів у сфері захисту здоров'я і безпеки на робочому місці

Тема 8. Спільний ринок праці ЄС

Спільний ринок праці ЄС. Гарантії спільного ринку праці ЄС. гарантії спільного ринку праці; ліквідація будь-якої дискримінації працівника на ґрунті громадянства в питаннях працевлаштування, зарплати та інших умов роботи та найму; право проживати у країні, де оселився громадянин після звільнення разом з родиною, яка не втрачає це право і після смерті особи; боротьба з дискримінацією через релігійні та інші переконання, інвалідність, вік чи сексуальну орієнтацію

Тема 9. Реалізація політики Європейського Союзу у соціальній сфері стосовно окремих категорій осіб

Окремі соціальні гарантії працівників за правом ЄС. Об'єднання періодів для нарахування та отримання виплат, пенсій, соціального захисту для себе та своїх дітей. Принцип права на пенсію, на яку було зароблено в різних державах-членах Спільноти. Принцип однієї пенсії, яка не більша розміру найвищої пенсії, яку отримала б дана особа, якби постійно проживала в одній країні.

Пенсійне забезпечення державних службовців. Загальне пенсійне забезпечення державних службовців. Додаткові пенсійні права осіб, що працюють або мають власний бізнес, однаково гарантовані на території всіх країн Спільноти. Єдине законодавство для студентів.

Тема 10. Охорона здоров'я у ЄС

Положення Маастрихтського договору про охорону здоров'я. Правові засади політики у сфері сприяння досягненню високого рівня захисту здоров'я населення. Римський договір про ЄЕС: розділ «Охорона здоров'я». Сприяння Європейського співтовариства забезпеченню високого рівня захисту здоров'я людей шляхом заохочення співробітництва між державами-членами і, якщо необхідно, надає підтримку їхнім діям.

Європейська конвенція про соціальну і медичну допомогу 1953 р.

Тема 11. Європейські стандарти охорони права працюючих жінок на охорону материнства

Застосування у ЄС Конвенції Міжнародної організації праці № 103 «Про охорону материнства», що набрала чинності 7 вересня 1955 року.

Жінки, які працюють на промислових і на непромислових підприємствах. Жінки, які працюють на сільськогосподарських роботах.

Директива Ради 92/85/ЄЕС «Про вжиття заходів з покращення безпечних і здорових умов праці вагітних працівниць, породіль і годувальниць» від 19.10.1992 р. Протидія ризикам, пов'язаним із дією шкідливих агентів, процесів та умов праці вагітних працівників.

Тема 12. Соціальний захист трудових мігрантів ЄС

Система соціального захисту трудових мігрантів та мобільності соціальних послуг у ЄС. Умови для одержання соціальної допомоги трудовими мігрантами і інших країн. Переваги трудових мігрантів у ЄС (мобільність соціальної допомоги, у т. ч. пенсії, допомога при втраті годувальника, від нещасних випадків і професійних захворювань).

Особливості надання допомоги по безробіттю для трудових мігрантів у ЄС (триває лише до 3 місяців, а окремі види соціальної допомоги виплачуються тільки в країні проживання та за її законами). Доступ до медичної допомоги трудових мігрантів у ЄС.

Тема 13. Загальні засади співробітництва України і ЄС у сфері соціальної політики

Угода про асоціацію з Україною. Соціально-економічні перетворення у відповідності до Угоди про асоціацію. Загальні засади соціального забезпечення. Уніфікація заходів соціального захисту на кшталт стандартів ЄС. Загальні принципи державної соціальної допомоги (ст. 262 Угоди про асоціацію).

Корпоративна соціальна відповідальність суб'єктів господарської діяльності (ст. 293).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма					заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Поняття, структура та основні характеристики соціальної політики Європейського Союзу	11	2	2			7						
Тема 2. Основні складові компоненти політики ЄС у соціальній сфері	11	2	2			7						
Тема 3. Правове регулювання соціальної сфери Європейського Союзу	11	2	2			7						
Тема 4 . Політика Європейського Союзу у сфері формування стандартів забезпечення рівних соціальних прав громадян	11	2	2			7						
Тема 5. Політика Європейського Союзу у сфері забезпечення гарантій зайнятості	11	2	2			7						
Тема 6. Управління соціальною сферою у світлі підвищення глобальної конкурентоспроможності ЄС	11	2	2			7						
Тема 7. Основні напрями соціальної політики ЄС у сучасний період	11	2	2			7						
Тема 8. Спільний ринок праці ЄС	11	2	2			7						
Тема 9. Реалізація політики Європейського Союзу у соціальній сфері стосовно окремих категорій осіб	11	2	2			7						
Тема 10. Охорона здоров'я у ЄС	11	2	2			7						

Тема 11. Європейські стандарти охорони права працюючих жінок на охорону материнства	15	4	4			7						
Тема 12. Соціальний захист трудових мігрантів ЄС	15	3	4			7						
Тема 13. Загальні засади співробітництва України і ЄС у сфері соціальної політики	10	2	2			6						
Усього годин	150	30	30			90						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин д/з
1	Тема 1. Поняття, структура та основні характеристики соціальної політики Європейського Союзу	2/
2	Тема 2. Основні складові компоненти політики ЄС у соціальній сфері	2/
3	Тема 3. Правове регулювання соціальної сфери Європейського Союзу	2/
4	Тема 4. Політика Європейського Союзу у сфері формування стандартів забезпечення рівних соціальних прав громадян	2/
5	Тема 5. Політика Європейського Союзу у сфері забезпечення гарантій зайнятості	2
6	Тема 6. Управління соціальною сферою у світлі підвищення глобальної конкурентоспроможності ЄС	2
7	Тема 7. Основні напрями соціальної політики ЄС у сучасний період	2
8	Тема 8. Спільний ринок праці ЄС	2
9	Тема 9. Реалізація політики Європейського Союзу у соціальній сфері стосовно окремих категорій осіб	2
10	Тема 10. Охорона здоров'я у ЄС	2
11	Тема 11. Європейські стандарти охорони права працюючих жінок на охорону материнства	4
12	Тема 12.. Соціальний захист трудових мігрантів ЄС	4
13	Тема 13. Загальні засади співробітництва України і ЄС у сфері соціальної політики	2
Всього		30/

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин д/з
1	Тема 1. Поняття, структура та основні характеристики соціальної	7/

	політики Європейського Союзу	
2	Тема 2. Основні складові компоненти політики ЄС у соціальній сфері	7/
3	Тема 3. Правове регулювання соціальної сфери Європейського Союзу	7/
4	Тема 4 . Політика Європейського Союзу у сфері формування стандартів забезпечення рівних соціальних прав громадян	7/
5	Тема 5. Політика Європейського Союзу у сфері забезпечення гарантій зайнятості	7/
6	Тема 6. Управління соціальною сферою у світлі підвищення глобальної конкурентоспроможності ЄС	7/
7	Тема 7. Основні напрями соціальної політики ЄС у сучасний період	7/
8	Тема 8. Спільний ринок праці ЄС	7/
9	Тема 9. Реалізація політики Європейського Союзу у соціальній сфері стосовно окремих категорій осіб	7/
10	Тема 10. Охорона здоров'я у ЄС	7/
11	Тема 11. Європейські стандарти охорони права працюючих жінок на охорону материнства	7/
12	Тема 12. Соціальний захист трудових мігрантів ЄС	7/
13	Тема 13. Загальні засади співробітництва України і ЄС у сфері соціальної політики	6/
Всього		100

6. Контрольна робота

Завданням для студентів є виконання контрольної роботи питань по темам, що визначаються у відповідності до розділів.

Рекомендована тематика контрольних робіт

Тема 1. Поняття, структура та основні характеристики соціальної політики Європейського Союзу

Тема 2. Основні складові компоненти політики ЄС у соціальній сфері

Тема 3. Правове регулювання соціальної сфери Європейського Союзу

Тема 4 . Політика Європейського Союзу у сфері формування стандартів забезпечення рівних соціальних прав громадян

Тема 5. Політика Європейського Союзу у сфері забезпечення гарантій зайнятості

Тема 6. Управління соціальною сферою у світлі підвищення глобальної конкурентоспроможності ЄС

Тема 7. Основні напрями соціальної політики ЄС у сучасний період

Тема 8. Спільний ринок праці ЄС

Тема 9. Реалізація політики Європейського Союзу у соціальній сфері стосовно окремих категорій осіб

Тема 10. Охорона здоров'я у ЄС

Контрольна робота складається з 10 тестових завдань

6.1 Методи контролю і критерії оцінювання

Методи контролю це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Контрольні заходи визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Самоконтроль призначений для самооцінки здобувачами вищої освіти якості засвоєння навчального матеріалу навчальної дисципліни (розділу, теми). З цією метою в навчал

ьних посібниках для кожної теми (розділу), а також у методичних розробках для семінарських занять передбачаються питання для самоконтролю.

Кафедральний контроль проводиться з метою оцінки рівня підготовки студентів з навчальної дисципліни на різних етапах її вивчення і здійснюється у вигляді вхідного, поточного, рубіжного та семестрового контролю.

В освітньому процесі використовуються такі види контролю результатів навчання: вхідний, поточний протягом семестру, контрольні роботи, передбачені навчальним планом, приймання індивідуальних завдань, курсових робіт, підсумковий семестровий, відстрочений контроль.

Вхідний контроль проводиться перед вивченням нового курсу з метою визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, які забезпечують цей курс. Вхідний контроль проводиться на першому занятті за завданнями, що відповідають програмам попереднього навчання. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах та засіданнях методичних комісій спільно з науково-педагогічними працівниками, які проводять заняття із забезпечення дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги студентам, коригування освітнього процесу.

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на практичних, семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквиуму, виступів студентів в при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Конкретні форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються програмою навчальної дисципліни. Результати оцінювання роботи студентів мають бути доведені до відома студентів своєчасно. Формою поточного контролю є ректорські контрольні роботи.

Результати оцінювання ректорських контрольних робіт можуть зараховуватися як результати виконання контрольної роботи, передбаченої навчальним планом.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студента. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку або екзамену з конкретної навчальної дисципліни. Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт, передбачених навчальним планом на семестр з цієї дисципліни.

Семестровий залік – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентами лекційного матеріалу, а також виконаних ними певних робіт на семінарських заняттях. Семестровий залік не передбачає обов'язкової присутності студентів за умови виконання ними всіх видів робіт, передбачених навчальним планом за семестр.

Семестровий екзамен – форма підсумкового контролю з окремої навчальної дисципліни за семестр, що спрямована на перевірку засвоєння теоретичного та практичного матеріалу. Екзамени складають за екзаменаційними білетами, затвердженими кафедрою. Викладач в обов'язковому порядку повинен ознайомити студентів зі змістом екзаменаційних питань, зразком екзаменаційного білету на початку вивчення навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання якості роботи студента під час семінарського заняття для студентів денної форми навчання. При вивченні кожної теми проводиться поточний контроль у формі усного опитування та виступів студентів із задалегідь визначених питань. За виступ на семінарському занятті студент може отримати від 1 (доповнення, уточнення після відповіді або виступу іншого студента) до 5 (розгорнутий аналіз питання за умови посилення на положення актів міжнародного права із залученням даних наукових статей, монографій, статистичних даних, схем, тощо) балів. При оцінці відповіді студента враховується ступінь володіння ним темою, опрацювання додаткових джерел інформації, вивчення прикладів з історії формування політики ЄС у сфері юстиції і внутрішніх справ. Також при оцінці враховується ступінь логіки викладення інформації з відповідної теми.

Виконання контрольної роботи оцінюється у 20 балів . .

Критерії оцінки екзаменаційної роботи. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену становить 40. На екзамен виносяться тестові завдання у кількох варіантах. Кожен варіант тестових завдань містить 40 тестів. Кожна правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 1 бал.

Відповідно, максимальна кількість набраних балів за результатами вивчення курсу дисципліни складає 100 балів.

7. Методи навчання

Метод навчання – взаємопов'язана діяльність викладача та студента, спрямована на засвоєння студентами системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток.

Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний. Студенти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури. Студенти сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в межах репродуктивного (відтворюючого) мислення. Цей метод знаходить широке застосування для передачі великого масиву інформації.

Репродуктивний метод. Діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписами, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях. Організовується діяльність студентів за кількаразовим відтворенням засвоєваних знань. Для цього використовуються різноманітні вправи, практичні завдання, програмований контроль, різні форми самоконтролю.

Метод проблемного викладу. Науково-педагогічний працівник (НПП) до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів. Показує спосіб вирішення поставленого завдання. Спосіб досягнення мети – розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів. Студенти стають свідками й учасниками наукового пошуку. Студенти не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за рухом думки НПП.

Частково-пошуковий, або евристичний, метод. Полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Пошук рішення відбувається під керівництвом НПП. Процес мислення здобуває продуктивний характер. Процес мислення поетапно направляється й контролюється НПП або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками. Метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах.

Дослідницький метод. Проводиться аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студентів. Студенти самостійно вивчають літературу, джерела, виконують інші дії пошукового характеру. Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, повинні містити в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес розв'язання завдання).

Дискусійні методи. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких організаційних формах навчання, включаючи лекції.

Метод моделювання. Моделювання ситуацій під час навчального процесу – це створення таких ситуацій-моделей, де реальні об'єкти замінюються символами і взаємовідносини між учасниками діяльності складаються не природно, а організовані спеціально під керівництвом НПП, тобто штучно.

8. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен/залік – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60

Мінімальна сума балів для допущення до екзамену (заліку) – 10

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 40$:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Контрольна робота – 20 балів.

Поточний контроль						Індивідуальне завдання*	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен /залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	TN					
$\sum 40$							10	60	40	100

T1, T2 ... TN – теми.

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів**.

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;

- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;

- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язна і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних/залікових робіт.

Контрольні та екзаменаційні (залікові) роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 10 тестових завдань, екзаменаційна/залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	За чотирирівневою шкалою оцінювання	За дворівневою шкалою оцінювання
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	зараховано
1-49	незадовільно	незараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Бондар Л.О., Бредова Г.В., Петров Р.А, Дешко Л. М. Право Європейського Союзу: навчальний посібник. Київ.: «Істина», 2009. 376 с.

2. Jurgen Storbeck. Tehnology against crime. URL: <http://www.forum-tac.com/en/tac-2016/2016-speakers-2/speaker/136/storbeck> (дата звернення: 22.08.2022)

3. Чанишева Г. І. Європейські стандарти права працюючих жінок на охорону материнства і законодавство України. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Завальнюк (голов. ред.) та ін.; відп. за вип. М. В. Афанасьєва. Одеса : Юрид. л-ра, 2015. Вип. 75. С. 293-302.

4. Опришко В.Ф., Омельченко А.В., Фастовець А.Ф. Право. Європейського Союзу. Загальна частина. Київ.: КНЕУ, 2002. 460 с.

5. Городня О. Система соціального захисту у Бельгії. *Охорона праці*. 2002. № 1. С. 45 - 46

13. Павленко М. Світовий досвід функціонування систем соціального страхування. Уроки для України. *Україна: аспекти праці*. 2002. № 6. С. 30—36.

14. Грег Мак Таггарт. Пенсійна реформа в постсоціалістичних країнах. *Соціальна політика і соціальна робота*. 2001. № 1. С. 19—25.
15. Пол де Нойер. Система соціального забезпечення в Нідерландах. *Соціальна політика і соціальна робота*. 1999. № 2. С. 28—38.
16. Яценко В., Вінер М. В епіцентрі пенсійної реформи. Латвія, Угорщина, Польща. *Україна: аспекти праці*. 2000. № 3. С. 35—39.
17. Яценко В., Вінер М. В епіцентрі пенсійної реформи. Латвія, Угорщина, Польща. *Україна: аспекти праці*. 2000. № 4. С. 36—44.
18. Яценко В., Вінер М. Стратегія пенсійної реформи для України. *Україна: аспекти праці*. 1998. № 2. С. 19—26.
19. Яценко В., Вінер М. Уроки чилійської пенсійної революції. *Україна: аспекти праці*. 2000. № 5. С. 38—45.
20. Вінер М. Пенсійні системи країн Латинської Америки. *Україна: аспекти праці*. 2000. № 5. С. 35—37.
21. Горюк Н. Криза пенсійних систем: проблеми й альтернативи реформи. *Україна: аспекти праці*. 1999. № 4. С. 38—40.

Допоміжна література

1. Кабанець Ю. Соціальна політика і зайнятість: наскільки Україна готова до вступу в ЄС: публікація від 28.06.2023 р. Cedos. URL: <https://cedos.org.ua/researches/soczialna-polityka-i-zajnyatist-naskilky-ukrayina-gotova-do-vstupu-v-yes/> (дата звернення: 27.08.2023)
2. Наливайко Л. Соціальна політика та соціальний захист у країнах ЄС: сучасний стан та тенденції, Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Спеціальний випуск № 1, 7-12 URL: https://visnik.dduvs.in.ua/?page_id=1602 (дата звернення: 25.08.2023)
3. Слючаренко К. В. Садовенко М. М. Соціальна політика ЄС: сучасні виклики та перспективи. *Економічний аналіз*. 2017 рік. Том 27. № 1. С. 80 -90
4. Окладна М. Г., Якименко Х. С. Соціальна політика Європейського Союзу: уроки для України. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9801/1/Okladna_Ykimenko.pdf (дата звернення: 14.08.2022)
5. Основи права Європейського Союзу: підручник / [Л.І. Адашис, Т.М. Анакіна, С.В. Вихрист та ін.]; за заг. ред. Т. Л. Сироїд; Харків. Нац. ун-т імені В.Н. Каразіна. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право. 2020. 590 с.
6. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса: Фенікс, 2018. 744 с.
7. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник / За заг. ред. д.ю.н., проф. Т.Л. Сироїд. Харків. Право. 2019. 472 с.
8. Фурманюк В. В. Становлення та еволюція соціальної політики ЄС. *Актуальні проблеми політики*. 2015. Вип. 55. С. 59 – 70
9. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / Т.Л. Сироїд, О.А. Гавриленко, Л.О. Фоміна; за заг. ред. д.ю.н., проф. Т.Л. Сироїд. 2-ге вид., перероб і допов. Х. Право. 2019. 494 с.

Нормативні ресурси

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996 р. № 30. ст. 141
2. Угода про партнерство та співробітництво між Європейським Союзом та Україною від 14.06. 1994 р. *Офіційний Вісник України*. № 24. 2006 р. Ст. 1794
3. Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС» від 18.03.2004 року №1629-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004 р. № 29. Ст. 367
4. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010 р № 40, Ст. 1452, стаття 527

5. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво» від 04.12.2009 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 6. Ст.48

6. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16.09. 2014 р. № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014 р. № 40, Ст. 2021

7. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16.09. 2014 р. № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014 р. № 40, Стаття 2021

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Центру сприяння інституційному розвитку державної служби» від 04.06.2008 р. № 528. *Офіційний вісник України*. 2008. № 41. Ст. 1367

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Сайт ООН: <http://www.un.org/russian>
2. Рада Безпеки ООН: <http://www.un.org/russian/sc/index.html>
3. Портал «Європа» Європейської Комісії: <http://europa.eu>
4. Сайт Європейської політики сусідства: http://ec.europa.eu/world/enp/index_en.htm
5. Представництво Європейської Комісії в Україні: <http://www.delukr.ec.europa.eu/>
6. Євробюлетень (інформаційний бюлетень Представництва Європейської Комісії в Україні): <http://www.delukr.ec.europa.eu/page962.html>
7. Рада Європи: <http://www.coe.int>
8. Бюро інформації Ради Європи в Україні: <http://www.coe.kiev.ua/>
9. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ): <http://www.osce.org>
10. Координатор проектів ОБСЄ в Україні: <http://www.osce.org/ukraine>
11. Бюро демократичних інститутів і прав людини (БДІПЛ): <http://www.osce.org/odihr>
12. Світова організація торгівлі: <http://www.wto.org>
13. GENDER REPRESENTATION ON THE EUROPOL MANAGEMENT BOARD // <https://www.europol.europa.eu/management-board-members>
14. European Cybercrime Centre // <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-cybercrime-centre-ec3>
15. European Migrant Smuggling Centre // <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-migrant-smuggling-centre-emsc>
16. European Counter Terrorism Centre // <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc>
17. European Union Intellectual Property Office // <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en>
18. FINANCIAL INTELLIGENCE UNITS – FIU.NET // <https://www.europol.europa.eu/about-europol/financial-intelligence-units-fiu-net>